

Trollkjerringkost

Arne Falkanger

Heksekoster

Av Olav Gjærevoll

Hvem har ikke sett disse rare utvekstene på bjørk? Om vinteren når lauvet ikke gjemmer, kan en se mengdevis av dem i enkelte bjørker. I farten kan en ta dem for skjorereir. Våre forfedre trodde det var overnaturlige vesener som satte disse utvekstene på bjørka. Det var mura eller muru som var ute og laget seg koster som den kunne ri på. I bygdespråkene heter det f. eks. murutust, huldrelime o. l. Nå sier vel de fleste heksekost eller trollkjerringkost. En kjenner til at heksekoster ble tatt inn i husene som vern mot mareritt.

Det er en parasittsopp, *Taphrina betulina*, som er årsak til heksekostene. Soppen lever inne i bjørkeskottene og forårsaker en unormalt rik dannelse av sideskott så en får et «reir» av små greiner. Bladene på disse er mindre enn på bjørka ellers og ofte bleike eller røde.

Heksekoster er vanligst på bjørk, men forekommer også på lønn, hagtorn, kirsebær og gråor, hver med sin spesielle sopp. Også på bartrær forekommer det heksekoster, men der er årsaken til dannelsen ikke klarlagt.

SULA

Av Emil Herje

En gang, langt, langt bakover i tida, før noe menneskeøye enda hadde sett Froøyane, var skjæra, holmene og øyene tettere bebodd enn de er i dag. Jeg har prøvd å lukke øynene og drømme meg til et syn av det som den gang var, og — å for et syn.

Først og fremst så jeg Sula, perla mellom de mange tusen øyene. Særlig stanste blikket ved Høgsula, fjellet, den veldige granitt-eitelen, gullhjelen over alt det lave tras som kryper og kløner seg opp av havet. Der så jeg drivende kvite skyer. Levende, stigende, fallende. Jeg så skyene kle den kneisende kalotten og farge den med snøens farger midtsommers. Alle de forunderlige benkene og avsatsene, framspring og knauser som barna leiker på idag, den gangen var de tumbleplas for havsulenes vingete avkom. Det var ikke plass til en fot for dem. Reir og unger og vaksomme mødre, fedre i bryske formasjoner — de fylte lufta, stoppa ørene fulle med lyd og ulyd.

Sula. — — Navnet er igjen. Sula ligger der, men havsulene er borte. Jeg så videre. Jeg så utskjær som nå har navn — bare navnet. Men i synet så jeg dem som gav dem navna. Der var Kobb-skjæret. Å, det var som en levende monolitt. Kobbene valt i hauger over hverandre, boltra seg i leik og vellyst — og i arrig gammelmannsimpotens. Det var Haverten jeg så, den gylne storkobben som forlengst er blitt fordrevet, i dag til et par utøyer i det folkeveike Haltenvær. Men slutt med dette — det blir for sentimentalt. La oss se på de lyse sidene, se på det som enda er igjen.

Sol går i hav bak Froøyene

Guðrun Stensø

Kaptein Bakken på «Yrjar» peker ikke på «Adgang forbudt» når jeg trenger inn på det forbutte område, brua. Han skjønner hvorfor jeg kommer. Jeg er hverken sabotør eller innpåtredende plageånd med heimfødde spørsmål. Jeg vil bare stå stille på babordside og se Sula. Det står en underlig solgylt såte langt ute i nordvest. Ja, solgylt. Så merkelig det høres, skinner bestandig sola på Høgsula, når jeg kommer utover med båten. Det er et vakkert syn. Nå blander fyrtårnets kvite masser seg i bildet, men skjemmer det ikke. I min barndom stod det en svartmalt steinvarde der. Den var ikke fullt så bra.

Jeg nikker til Ukstein med det samme vi passerer. Det er en Trænstav i miniatyr. Den har en gang gitt meg en idé, og figurerer i navnet på debutboka mi. Det var et godt navn, ble det sagt. — —

Mellom oss og Sula ligger en to-tredobbelt rad med øyer, men vi ser *over* dem her fra dekket. Vi ser sulværingene i fullt sprang utover og innover været på vei ned til kaia for å ta mot båten. Det minner meg om en opplevelse. Jeg sto en gang og så en amerikabåt.

Den gikk mellom pilekratt *over* meg. Men det var i kanalenes land — i Holland.

Det følger en varm duft av tang, krekling og kvanjøl med sønnetrekken langs Steinsøya. I svaet ligger et par hundre stormåser og dormer etter et overdådig måltid. Mellom Maltsekken og Litl-Støtta bakser en flokk smågutter med en pram på slep. De har vært ute på svaet og tømt en ladning seislo i havet. Jeg skjønner godt at måsene trenger ro etter et slikt kalas som det de nettopp har vært med på. — — Noen kyr har tatt oppstilling et sted mellom himmel og jord, — — nei, på jorda. Beina er jordfast, men kroppene danner silhuetter på vesthimmelen. Alt er så forunderlig lavt. Det er *sant*, et bilde jeg en gang har brukt om dette synet: Landet *taper*. Sjøen får jamt overtaket, og der — — jeg ser vest i Dødsmanns-skjæra — der blir landet borte i et skummende brott.

Så svinger båten tvert og glir med halv fart inn i hamna. Den lune Sulshamna. Den som fikk folk til å bygge og bu akkurat her. Det er en god hamn uten moloer eller annet kunstig inngrep av moderne teknikk. Og her er det liv og rørelse. Du vil gni deg i øynene. Det er da en heil by du er kommet til. Ja, en by. Tett står de vakre fiskerheimene, litt kaotisk regulert etter det som har passet for den og den som bygget dem. Med hvert er det begynt å bli regulering og plan, — bare det nå ikke blir for mye av det.

På Føllingssida ligger fiskeanlegga og ikke noe annet. Brygger, hjeller og kvalopptrekk, — og hærskarer med doven og forspist måse. En må venne seg til fugleskrik på Sula. Fremmede sover oftest noe urolig første natta, men det går over.

Kaia er reint for lita for dem som vil se. Ikke for det at de venter noen. Det går for seint å reise med «dampen». Opp til 28 timer fra Trondheim til Sula har det vært, men nå holder folk på å våkne. Er det meining i slikt? Fra i sommer er «Fru Inger»s turer påhengt en tur til Vassøysund *en* — 1 — gang for veka. Da er det bare ei god mil igjen til Sula by, så det høver bra å stoppe der.

Hva skal folk utover hit sommers leite? Ja, slik tenker vel de som lager rutene. *Da skal folk på fjellet*. Eller de støver etter landeveiene i bil og på tråsykkel. Veien på Sula er, Gud bedre, bare 500 meter fra fyret til Skaje. Det hjelper ikke om den er strødd med den kvi-

teste fjæresand, noen bilvei blir det ikke. Sula har en hest. Med den kjører de grus på veien. Veien har sjøl skaffet behov for en vei. En kan ikke kjøre med hest uten å ha vei å kjøre på.

En må se bort fra slike kverulanter som meg. Jeg vil til Sula enten kommunikasjonene blir avbrutt på Sistranda eller i Vassøysund. Jeg er takknemlig for veien også. Jeg må opp til fyret, for jeg må se heile arkipelet i ett syn.

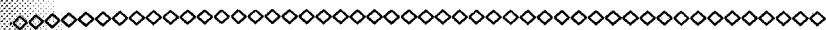
Det er så merkelig på mange vis dette synet. I lange nord-syd-strakte striper ligger i vest: Tvillingskjæra, den store Torsøya, Siri-holmene, Sør-Sula og Kaldholmen. Så de låge Kaldholmklakkene, og mot sjølv havbarmen Dødsmannsskjæra og Dreitan. Mot nord er øyriket austvestvendt. Forunderlig er det. Det er gjerdehold med plan og av uslitleg sterk granitt, og så tett og sikkert at ingen brimhest eller annen stygg storhavgdønning slipper inn til Sula.

Seinere går jeg i detaljer. Da nytter jeg båt. Det er et godt fram-komstmiddel på Sula og ingen mangel på det. Jeg rror ført til *Andholmen* og så til *Skarvklovingen*. Men det jeg opplever der av utenkelig frodighet, skjønnhet, ynde og villskap, — — det er en historie så lang at jeg må forbeholde meg retten til noen sider i årboka også neste år.

«Åssen skal dætta gå?»

Ragnv. C. Knudsen

SKAUN

Av Erik Saltnessand

Først i de senere år er denne vakre innlångsbygda igjen blitt mere kjent. Gjennom lange tider var den nærmest ei «glemt» bygd. For en del skyldtes det vel at den lå noe utenfor ferdavegen, og vegene i bygda var heller ikke i den forfatning at det skulle friste til større turistbesøk. Men etter den nye veggen fra Børsa til Laugen ble ferdig, og vegen ellers i bygda ble omlagt og forbedret, ble også trafikken større, spesielt av byfolk som ferierte på Lisbetsæter, og dessuten av hytteboere som var blitt glad i den eiendommelige vakre naturen som denne bygda er så rik på. Men underlig er det at denne bygda, hvor en gang «Fedrelandets befrier», Einar Tambarskjelve hadde sitt hovedsete på Husabø, den kom likesom utenfor. Det var bare minnet om storhetstida som levde på folkemunne. — Idag er Skaun ei moderne jordbruk- og skogbruksbygd. Men her finnes enda minner fra middelalderen, og de som interesserer seg for våre historiske minner vil vel helst finne vegen til det gamle Husabø.

I middelalderen må vel denne gården — etter norske forhold — ha vært et gods. Den store eiendommen strakte seg i 2—3 km bredde fra vatnet Laugen til Saltnesmarkene i Buvik. En strekning på 5—6 km. Idag er denne veldige eiendommen delt i 40—50 bruksnr., og enda er det flere av disse bruk som er forholdsvis store etter norske forhold.

I «De norske Klosters Historie i Middelalderen» forteller Christian C. A. Lange om et sagn fra Husabø, at etter Einar Tambarskjelve og hans slekt var utdødd, gikk gården over til et kloster. Dette